

Małgorzata H. Kowalezyk

PRZESTĘPCY SEKSUALNI

ZABÓJCY, GWAŁCICIELE, PEDOFILE
i ich resocjalizacja

Wydawnictwo Naukowe
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

Małgorzata H. Kowalczyk

PRZESTĘPCY SEKSUALNI

Zabójcy, gwałciciele, pedofile i ich resocjalizacja

WYDAWNICTWO NAUKOWE
UNIwersYTETU MIKOŁAJA KOPERNIKA

Toruń 2014

Recenzent

prof. zw. dr hab. Eugeniusz Bielicki

Redakcja

Ewelina Gajewska

Projekt okładki

Tomasz Jaroszewski

© Copyright by Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
Toruń 2014

ISBN 978-83-231-3216-5

WYDAWNICTWO NAUKOWE UMK

ul. Gagarina 5, 87-100 Toruń

REDAKCJA: tel. (56) 611 42 95; fax (56) 611 47 05

e-mail: wydawnictwo@umk.pl

DYSTRYBUCJA: tel./fax (56) 611 42 38

e-mail: books@umk.pl

www.wydawnictwoumk.pl

DRUK I OPRAWA: Drukarnia WN UMK

Spis treści

Wstęp	11
Rozdział 1	
Integracyjne koncepcje przestępczości seksualnej	
1.1. Czteroczynnikowy model agresji seksualnej	21
1.2. Model ścieżek (Pathways Model of Child Sexual Offending) Warda i Siegerta	28
1.3. Czteroczynnikowy model wykorzystywania seksualnego Finkelhora i Araji	31
Rozdział 2	
Zabójcy seksualni	
2.1. Pojęcie, typologia i sposoby działania zabójców seksualnych	43
2.2. Osobowość i seksualność sprawców zabójstw seksualnych	64
2.3. Czynniki środowiskowe i sytuacyjne w etiologii zabójstw seksualnych	90
Rozdział 3	
Sprawcy zgwałceń	
3.1. Pojęcie, interpretacja prawna oraz typologia zgwałceń	105
3.2. Profil osobowościowo-seksualny sprawców zgwałceń	128
3.3. Czynniki socjalizacyjno-wychowawcze, sytuacyjne i okoliczności towarzyszące przestępstwu zgwałcenia	146
Rozdział 4	
Sprawcy przestępstw seksualnych wobec dzieci	
4.1. Wyjaśnienie pojęć oraz interpretacja prawna	163
4.2. Pedofile i kazirodcy. Typologie sprawców dopuszczających się seksualnego wykorzystywania dzieci	174
4.3. Osobowość i seksualność sprawców przestępstw seksualnych wobec dzieci	182

4.4. Czynniki sytuacyjne i motywacyjne towarzyszące seksualnemu krzywdzeniu dzieci	192
4.5. Następstwa seksualnego krzywdzenia dzieci	196

Rozdział 5

Rozwiązania metodologiczne przyjęte w badaniach własnych

5.1. Usytuowanie podjętej problematyki w naukach społecznych oraz procedura postępowania badawczego	203
5.2. Przedmiot i cele badań	204
5.3. Problemy badawcze	206
5.4. Model metodologiczny i rodzaj badań	209
5.5. Metody, techniki i narzędzia badawcze	210
5.6. Organizacja i procedura badań	216

Rozdział 6

Analiza jakościowa materiału empirycznego

6.1. Analiza przypadków dotyczących zabójstw seksualnych	232
6.2. Analiza przypadków dotyczących przestępstw zgwałcenia	282
6.3. Analiza przypadków dotyczących przestępstw na tle pedofilnym	328
6.4. Analiza przypadków dotyczących sprawców kazirodztwa	361

Rozdział 7

Integracyjne ujęcie czynników ryzyka powiązanych z przestępstwami seksualnymi

7.1. Integracyjne ujęcie czynników ryzyka powiązanych z dokonywaniem zabójstw seksualnych	404
7.2. Integracyjne ujęcie czynników ryzyka powiązanych z dokonaniem przestępstwa zgwałcenia (syndrom prerapidalny)	413
7.3. Integracyjne ujęcie czynników ryzyka powiązanych z dokonaniem przestępstw na tle pedofilnym	421
7.4. Integracyjne ujęcie czynników ryzyka powiązanych z dokonaniem przestępstwa kazirodztwa	428

Rozdział 8

Propozycje oddziaływań resocjalizacyjnych i terapeutycznych wobec sprawców przestępstw seksualnych

8.1. Oddziaływania terapeutyczne wobec dorosłych sprawców przestępstw seksualnych	435
---	-----

8.2. Możliwości oddziaływań resocjalizacyjnych wobec dorosłych sprawców przestępstw seksualnych	452
8.3. Przykładowe rozwiązania terapeutyczno-resocjalizacyjne wobec badanych sprawców przestępstw seksualnych	460
Aneks	493
Bibliografia	497
Abstract	519

Wstęp

Odwołanie w tytule publikacji do pojęcia przestępców seksualnych i ich ogólna kategoryzacja wymaga pewnego wyjaśnienia. Pozornie wydawać by się mogło, że wyodrębnione kategorie sprawców: zabójców seksualnych, gwałcicieli i pedofilów, nie łączy zasadniczo nic poza seksualnym motywem ich czynów. Z punktu widzenia prawnego przyjmuje się faktycznie, że stanowią oni jednorodną kategorię sprawców naruszających wolność seksualną ofiary, a co za tym idzie, są przestępcami seksualnymi lub popełniającymi czyny na tle seksualnym, choć oczywiście różna jest kwalifikacja tych czynów. W rzeczywistości jednak to nie motyw seksualny jest najbardziej znaczący. Sprawcy ci, dokonując zabójstwa, gwałtu, czynu lubieżnego, nie zawsze kierują się potrzebą zaspokojenia seksualnego. Niekiedy motyw seksualny jest przez nich mało lub nawet wcale nieuświadomiany, odgrywając rolę motywu pośredniego lub wtórnego. Cechą łączącą wymienione kategorie sprawców jest agresja, a w szczególności jej postać określana jako agresja drapieżcza. Otóż różni się ona tym od innych rodzajów agresji, że nie wyraża wściekłości i nie jest charakterystyczna dla zachowań związanych z walką, jest natomiast zorientowana na cel, dokładnie ukierunkowana i metodycznie przeprowadzona. Napięcie związane z tym rodzajem agresji spada, gdy osiągnięty zostaje cel (Giannangelo 1996, s. 41). Ten typ agresji można więc przypisać niektórym rodzajom zabójców seksualnych działających z premedytacją, ale także gwałcicieli popełniających czyny z motywów pozaseksualnych, którzy dokładnie selekcionują swe ofiary. Ten typ zachowań jest znamieny dla destruktywności instrumentalnej, w przypadku której zachowania brutalne i dążenie do kontrolowania otoczenia stanowią w subiektywnym odczuciu jednostek jedyne, możliwe i skuteczne środki realizacji

dążeń swego niedoskonałego Ja, przynosząc natychmiastową gratyfikację. Dają więc w ten sposób możliwość przywrócenia kontroli nad sobą i innymi, a ponadto w sposób łatwy, natychmiastowy, niewymagający wysiłku i nakładu pracy pozwalają osiągnąć pożądane cele. Dokonuje się to przez różne zachowania, jak chociażby chęć zwrócenia na siebie uwagi, demonstrowanie swojej wyższości, siły, dążenie do dominowania, sprawowania władzy i kontroli, branie odwetu, wymuszanie przywilejów i posłuszeństwa przez szantaż emocjonalny lub brutalne zachowania, ustanawianie własnej odrębności przez akty niszczenia innych, uprzedmiotowienie i petryfikowanie lub wreszcie uśmiercanie innych. W tym wypadku wybór zachowania agresywnego i przemocy stanowi końcowy etap tworzenia się tożsamości, gdy wyczerpaniu uległy normalne, aprobowane sposoby rozwiązania sytuacji kryzysowej. Destruktywność intencjonalna obejmuje zachowania wrogie, skierowane przeciwko otoczeniu, wbudowane w tożsamość osób destruktywnych i stanowiące skutek wczesnodziecięcych urazowych doświadczeń burzących poczucie bezpieczeństwa. Źródłem takich zachowań stają się zakorzenione w strukturze tożsamości wrogość, poczucie krzywdy, mściwość lub obojętność na cierpienie i krzywdę innych (Kubacka-Jasiecka 2001, s. 68–70).

Brane pod uwagę czyny można zróżnicować nie tylko ze względu na cechy charakteryzujące sprawców i sposoby ich działania, ale także ze względu na relacje sprawcy z ofiarą oraz udział ofiary w akcie przestępczym. Zasadniczą cechą różnicującą działanie sprawców jest poziom okrucieństwa, z jakim traktują ofiarę, motyw działania (seksualny lub pozaseksualny), kryterium doboru ofiary (przypadkowa, znana sprawcy lub z nim spokrewniona) i model aktywności sprawcy (czyny incydentalne lub powtarzalne). Natomiast biorąc pod uwagę kryterium wiktyimizacyjne, możemy wyróżnić ofiary całkowicie niewinne lub częściowo winne, jednak w stopniu mniejszym niż sprawca. Są to zwykle ofiary własnej lekkomyślności, nieostrożne, niewłaściwie odczytujące intencje sprawcy. Zasadniczą cechą przestępstw seksualnych jest brak winy ofiary, która często jest przypadkowa, choć niewykluczone jest, że posiada pewne cechy preferowane przez sprawcę. W niektórych tylko przypadkach, głównie przestępstw zgwałcenia o charakterze sytu-

acyjnym, pewne znaczenie może mieć zachowanie ofiary, które sprawca interpretuje jako przyzwolenie lub zachętę do podjęcia kontaktów seksualnych. Powyższe rozważania wskazują, jak szeroko analizowana może być problematyka przestępstw seksualnych. W niniejszym opracowaniu skoncentrowano się przede wszystkim na osobie sprawcy i mechanizmach jego działania, ponieważ zasadniczym zamierzeniem jest sformułowanie wskazań resocjalizacyjnych i terapeutycznych przydatnych w projektowaniu oddziaływań adresowanych do tej kategorii sprawców. Celem analizy poszczególnych przypadków sprawców przestępstw seksualnych jest zatem nie tylko charakterystyka wskazanych form przestępczych zachowań, ale przede wszystkim opracowanie integracyjnego modelu czynników sprzyjających podejmowaniu przestępczych zachowań seksualnych przez różne kategorie seksualnych agresorów. Opracowanie modelu integracyjnego będzie stanowić podstawę do ustalenia wspomnianych oddziaływań resocjalizacyjnych i terapeutycznych. Pomińnięcie kontekstu wiktyimizacyjnego nie oznacza bynajmniej umniejszania roli ofiary w genezie zachowań przestępczych, jednak wykracza poza ramy niniejszego opracowania.

Niniejsze opracowanie składa się z ośmiu rozdziałów. W rozdziale pierwszym omówiono założenia wybranych teorii integracyjnych, które stanowią próbę powiązania różnorodnych stanowisk teoretycznych odnoszących się do przestępczości seksualnej. W kolejnych rozdziałach dokonano charakterystyki analizowanych form zachowań przestępczych, odwołując się przede wszystkim do zaprezentowania wielowymiarowych kontekstów analizowanych zachowań. Przybliżono także zróżnicowane formy przestępstw seksualnych, interpretację prawną oraz czynniki ryzyka powiązane z dokonywaniem tych czynów. Rozdział piąty zawiera rozwiązania metodologiczne przyjęte w badaniach własnych. Natomiast w rozdziale szóstym zaprezentowano analizę wybranych przypadków przestępców seksualnych oraz przekrojowe schematy porządkujące zgromadzone dane. Rozdział siódmy zawiera integracyjne ujęcie czynników ryzyka powiązanych z dokonywaniem przestępstw seksualnych poszczególnych kategorii. Opracowanie zamykają wskazania resocjalizacyjne i terapeutyczne adresowane do poszczególnych kategorii sprawców seksualnych.

W tym miejscu pragnę serdecznie podziękować studentkom uczestniczącym w moim seminarium magisterskim i aktywnie angażującym się w realizację tego projektu badawczego. Słowa podziękowania kieruje do Pań: Olgi Adamowskiej, Marty Grabczak, Karoliny Magierek, Małgorzaty Marszałek i Żanety Leśkiewicz. Dziękuję również Panu Podpułkownikowi Kazimierzowi Bogusławskiemu za przyjacielską pomoc i wsparcie, a także mojej córce Aleksandrze za nieocenioną pomoc i cierpliwość.

Integracyjne koncepcje przestępczości seksualnej

Wielość etiologicznych teorii kryminologicznych ujmujących problem zachowań przestępczych z perspektywy biologicznej, psychologicznej i społecznej wskazuje na istnienie bardzo zróżnicowanych układów czynników traktowanych jako determinanty przestępczości, również tej w wymiarze seksualnym. Problematyka przestępczości seksualnej z uwagi na swoją złożoność i wielowymiarowość może być wyjaśniana w zróżnicowanych kontekstach. Można przyjąć, że nie istnieje jeden czynnik sprawczy, który byłby znamieny dla wszystkich sprawców tej kategorii przestępstw. Dlatego też uzasadnienie znajdują stanowiska teoretyczne stanowiące próbę zintegrowania zróżnicowanych podejść do tego typu zachowań. Zachowanie seksualne, będące szczególną formą zespolenia aktu fizjologicznego, podłoża osobowościowego, czynników społecznych i kulturowych, wymaga wielopłaszczyznowej, całościowej analizy etiologicznej. Wyjaśnianiu przestępczych zachowań seksualnych (które można rozpatrywać w kategorii seksualnej przemycy, wykorzystywania, odnosząc te sformułowania nie tylko do relacji sprawca – dziecko) służą teorie o różnym zasięgu. Wyróżnić można pięć zasadniczych, ramowych ujęć teoretycznych umożliwiających eksplantację przestępczych zachowań seksualnych z różnej perspektywy. Są to teorie socjokulturowe, systemowe (organizacyjne), które można zaliczyć do teorii eksponujących jeden czynnik, teorie ról sprzężonych z płcią (do których zalicza się teorie naturalne/biologiczne), teorie społecznych zachowań oraz teorie wieloczynnikowe (modele czteroczyn-